

MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 15 oktober 2008

Utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer om dopning på idrottsforum.org

Vi har i dessa spalter tidigare framfört tanken att dopningen är en förmedlande länk mellan två sidor i en universellt mänsklig motsättning, den mellan ambition och lättja, mellan *citius, altius, fortius* och TV-soffan. I ljuset av det resonemanget, och med tanke på idrottens prestations- och vinnarlogik, kan man med fog hävda att det som är märkligt inte är att elitidrottare dopar sig, utan att så många låter bli. Just ett sådant resonemang är utgångspunkten för en dansk intervjustudie som syftar till att klarlägga inställningen till dopning bland elitidrottare. Studien avrapporteras i *Mål, medicin og moral: Om eliteatleters opfattelse af sport, doping og fairplay* (Syddansk universitetsforlag) av Ask Vest Christiansen och Verner Möller från Institut for Idræt i Århus. Vi skickade boken till David Hoff för en recension. Hoff framhåller värdet av studien och påtalar den nyansrikedom och komplexitet som kännetecknar intervjuцитaten i boken, och menar att tolkningen och analysen av dem skulle ha vunnit på att underbyggas av teorier som var på ett motsvarande sätt nyanserade och komplexa. Han konstaterar avslutningsvis att boken är ett viktigt bidrag till dopningsdiskussionen.

Hur tänker elitatleter om dopning?

David Hoff

Humanvetenskapliga institutionen, Högskolan i Kalmar

Ask Vest Christiansen & Verner Møller

Mål, medicin og moral: Om eliteatleters opfattelse af sport, doping og fairplay

172 sidor, hft., ill.

Odense: Syddansk Universitetsforlag
2007

ISBN 978-87-7674-236-2

Ask Vest Christiansen och Verner Møller har genomfört en intervjuundersökning av 14 danska och 5 utländska nuvarande eller tidigare internationella elitidrottare. Syftet för studien, som genomfördes på uppdrag av det danska Kulturministeriets Udvalg for Idrætsforskning, var att undersöka vilka överväganden och motiv som finns bakom elitidrottarens avståndstagande från dopning. Utgångspunkten för denna problemställning förstår man direkt i bokens första mening – i förordet: ”Eftersom sport handler om at vinde, og doping kan hjælpe sportsfolk med at nå det mål, er det i grunden underligt, at kun 1-2 procent af den internationale elite benytter sig af det.” Författarna försöker helt enkelt belysa vad det är som får idrottare att avstå från dopning i så stor utsträckning, fast doping borde vara ett naturligt inslag i elitidrottarens strävan efter idrottslig framgång. Synpunkten om det logiska i att använda dopning är dock inte alldeles självklar, och författarna argumenterar också för denna, vilket jag återkommer till.

Författarna använder som historisk startpunkt för undersökningen den klassiska skandalen i Tour de France 1998, då fransk polis och tull avslöjade systematisk doping inom den internationella cykelsporten. I svallvågorna efter denna händelse inrättades WADA (World Anti-Doping Agency); det faktum att Danmark blir en viktig aktör i denna utveckling, när den danska kulturministern utsågs till vice president i WADA, har säkert bidragit till valet av startpunkt för författarnas bakgrundsdiskussion. I Danmark genomfördes i samband med denna utveckling flera undersökningar av dopingproblematiken inom landet, lagstiftningen kring doping skärptes och ADD (Anti-Doping Danmark) inrättades i ett samarbete mellan den danska idrotten och regeringen. Detta trots att problemen i Danmark var försvinnande små, enligt de undersökningar som genomfördes – som författarna kritiskt påpekar.

Den historiska återblicken ("Post 1998") utgör en viktig del av den kontext som de intervjuade elitidrottarnas uttalande tolkas utifrån. En annan viktig del av "tolkningskontexten" är den kritiska värdediskussion som författarna för i nästa kapitel, "Sportens ukristelighet". I denna pekar författarna på motstridigheter mellan idrottens och samhällets olika värdegrunder, där den idrottsliga värdegrunden underbygger användandet av doping och den samhälleliga och kristna fördömer detta. Det är mot bakgrund av denna teoretiska diskussion som sedan författarna tolkar intervjupersonernas tvehågsna inställning till doping – och även det faktum att doping de facto förekommer inom elitidrotten. Elitidrottaren befinner sig i två diametralt olika "världar" och värdesystem, som ger dem två helt olika normsystem att förhålla sig till.

Intervjuerna redovisas i följande teman: "Fairplay – atleternes opfattelse af sportens moral"; "Gråzoner og (u)moraliske atleter"; "Bortforklaringen, argumentet, fristelsen"; "Doping"; samt "Sport og sundhed". I intervjuundersökningen blir det tydligt att elitidrottarna befinner sig i en mycket tuff och konkurrensutsatt värld där den moraliska retoriken om fair play, sportmanship, hälsa och så vidare utgör underordnade värden, och jag blir övertygad av författarnas argumentation om att de starka inslagen av en vinnar- och prestationskultur inom idrotten underbygger intresset för doping. Detta är i och för sig ingen ny diskussion (se t ex Tangen, 2004), men styrkan i denna bok är att tesen underbyggs av en intervjustudie. Men den uppfattning jag får som läsare är att citaten från intervjuerna är mer nyanserade och komplexa än den teoretiska bakgrunden som författarna tolkar resultaten utifrån. Till exempel kan man fråga sig om man behöver gå så långt som till Nietzsche och hans verk *Antikrist* för att förstå idrottens prestationslogik, genom att grunda denna i en essentiell uppfattning om människan och om människans kropp som syftande till makt och kontroll över andra (svaga) människor. Detta öppnar för kritik. Prestationslogiken kan liksom kristendomen internaliseras hos individer, och Nietzsches teori är i sig inte tillräckligt övertygande för denna ståndpunkt. Likaså drar man sin argumentation mycket långt när man jämför idrottens värdesystem med de sju dödssynderna; dikotomin mellan idrottens "vinna till varje pris-logik" och den kristna moralen blir tydlig, men är utgångspunkten realistisk och adekvat för att förklara användningen av doping inom idrotten, en användning som dessutom uppenbarligen är ganska ovanlig?

Dessutom kan man fråga sig om dessa två världar verkligen står så långt från varandra – idrotten och samhället. Konkurrenssituationer, tävling, makt osv är tydliga ingredienser även utanför idrotten, om än ibland gömda bakom andra mer mjuka värden i samhället. Idrotten kännetecknas också av motstridiga värden och normer, även om det går att på ett tydligt sätt särskilja den kristna omsorgsetiken, att ta hand om de svaga, allas människors lika värde etc ("det viktiga är inte att vinna, utan att delta?") från det tydligt prestationsinriktade värdesystemet, där bara de starka vinnarna räknas. Den poäng jag ändå kan se är att, i den diskuterade dopingsituationen, konflikten är avskalad och tydlig – och därmed också möjligen svårare att hantera för elitidrottarna. Det som i slutändan talar emot detta, är det faktum att så pass få fastnar i dopingkontrollerna. Och här kan jag se ett visst problem med undersökningen; syftet var att undersöka varför elitidrottare avstår från doping, men författarna fokuserar istället vad det är som gör att idrottarna frestas att använda doping eller varför de känner sig kluvna i förhållande till förbuden mot doping. Detta är i och för sig också en viktig studie, men kanske inte den man förväntar sig att få ta del av när man läser det inledande syftet för undersökningen; och materialet hade utan tvekat kunnat användas till att belysa båda aspekterna.

I boken uttyder jag en underliggande kritik från författarna i synen på antidopingarbetet inom idrotten; boken hade tjänat på om de tydligt uttalat vad det är man är kritiska mot och varför. Nu får läsaren delvis dra sina egna slutsatser, och det gör jag så här: Jag tycker författarna har rätt i att man både inom idrotten, inom kontrollverksamheten, i samhället och i media har en alltför stereotyp bild av problematiken, och av orsakerna till problematiken. Idrottare döms oerhört hårt av allmänhet och media, och någon förklaring till det "omoraliska" beteendet är man inte speciellt intresserad av att försöka prestera, annat än att det rör som om grova regelbrott av omoraliska fuskare. Författarnas problematisering av de många gråzoner som finns när det gäller vad som är doping eller inte är en viktig diskussion. Viktigt är också att författarna lyfter fram och elaborerar vinnar- och prestationslogiken som det starkaste värdesystemet inom idrotten – det är mot bakgrund av framförallt detta som vi ska förstå användningen av doping. Idrottens andra och ofta i retoriken vanligt förekommande värden som hälsa, en sund kropp i en sund själ, fair play och sportmanship existerar, men doping användningen kan inte förklaras utifrån dessa (möjligen kan de förklara varför det ändå är så många elitidrottare som inte använder doping). Detta bekräftas också i citaten från elitidrottarna. Därför är boken ett viktigt bidrag till dopingdiskussionen. Framförallt,

skulle jag vilja avsluta, visar de väl valda intervjuцитaten hur elitidrottare resonerar på ett komplext vis kring doping, moral och prestation. Dessa beskrivningar ger många nycklar till hur man framgent kan undersöka och lära sig mer om idrottarens drivkrafter för såväl användandet av doping som avståndstagandet till doping.

Referenser

Tangen, Jan Ove (2004) *Hvordan er idrett mulig? Skisse til en idrettssosiologi*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

© **David Hoff 2008**

 Köp boken från [Akademiskboghandel.dk](https://www.akademiskboghandel.dk)

 Kjøp boken fra [Akademiskboghandel.dk](https://www.akademiskboghandel.dk)

 Køb bogen fra [Akademiskboghandel.dk](https://www.akademiskboghandel.dk)